

Prezentacija QM39

Implemented by:

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
Економски факултет

Sadržaj

- Noviji makroekonomski trendovi
- Ekonomска политика и реформе
- Оsvrti:
 - Домети, ограничења и могуће корекције споразума Србије са ММФ (Арсић)
 - Борба против сиве економије – први резултати и даљи кораци (Ранђеловић)
 - Пovezanost socio-економskih faktora sa rezultatima učenika na PISA testovima u Srbiji (Stamenković)
- Lupa:
 - Problematični kreditи: determinante rasta i moguća rešanja (Tanasković, Jandrić)

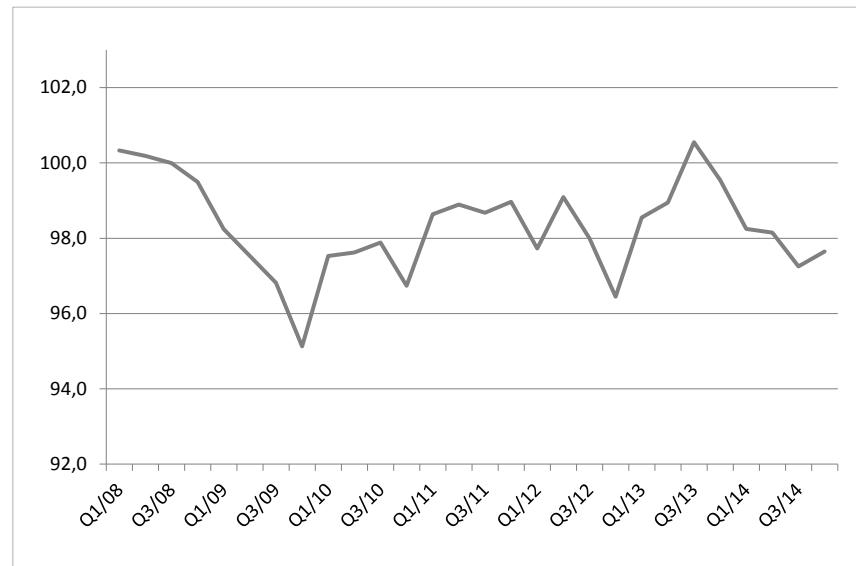
Makroekonomski trendovi

- Privredna aktivnost na kraju prethodne i početku ove godine raste
- Inflacija ispod ciljnog koridora, uz česte periode deflacji
- Do februara snažni deprecijacijski pritisci, potom jačanje dinara
- Trgovinski i tekući bilans i dalje visoki
- Fiskalni deficit u prošloj godini manji od plana ali vrlo visok, a u prvom kvartalu ove godine značajno opada

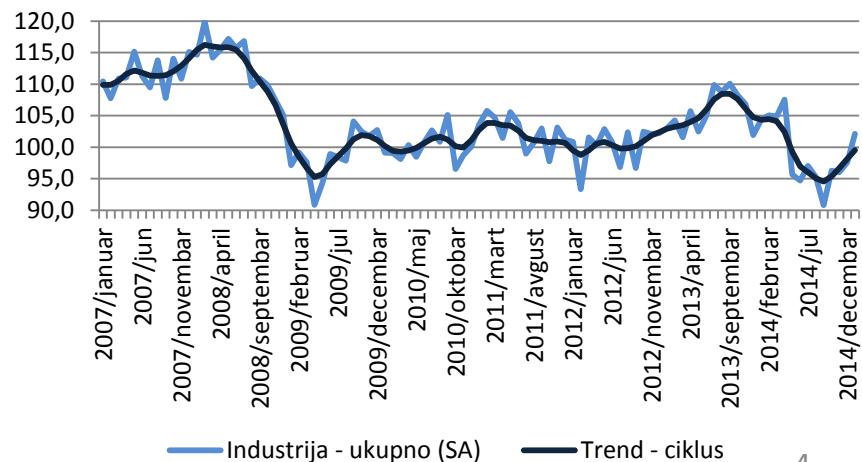
Privredna aktivnost

- BDP u prethodnoj godini opao za 1,8%
- Kretanje tokom godine heterogeno,
 - umerena recesija u prvom kvartalu
 - dubok pad u drugom i trećem (usled poplava)
 - oporavak u četvrtom kvartalu
- Nakon četiri kvartala uzastopnog pada, u poslednjem kvartalu BDP 2014 je porastao za 0,4%
- U poslednjem kvartalu rastu industrijska proizvodnja i građevinarstvo
- U januaru rastu industrijska proizvodnja (uključujući i prerađivačku) i promet u trgovini na malo, počinje da raste i izvoz

Desezonirani BDP, 2008=100

Industrijska proizvodnja

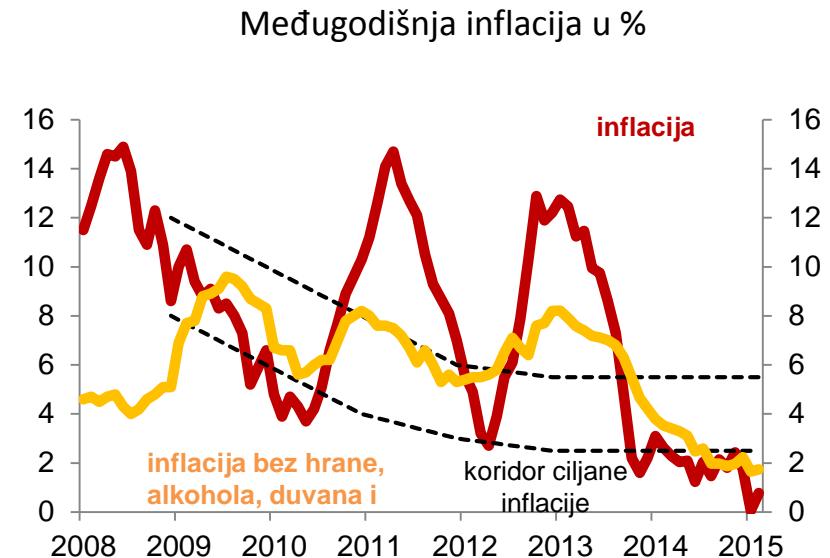

Dali je počeo trajniji oporavak privrede?

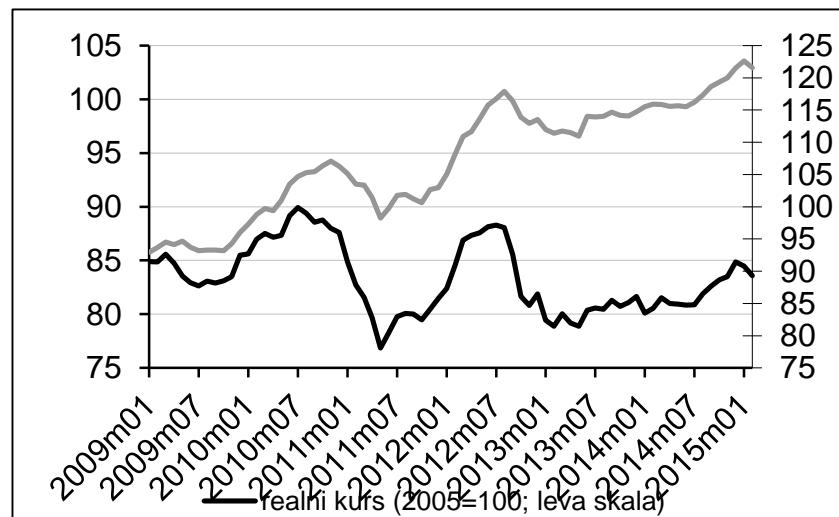
- Rast privrede krajem prošle i na početku ove godine u znatnoj meri rezultat je oporavaka delatnosti koje su naročito pogodjene poplavama
- Nema pouzdanih osnova da se tvrdi da je održiv oporavak privrede počeo
 - mada postoje određeni signali u prerađivačkoj industriji, ..., potrebno je da se rast zaliha pretvori u izvoz
 - uticaj Železare, Petrohemije, Azotare na rast zavisiće ne samo od povećanje proizvodnje nego i od smanjenja gubitaka
 - rentabilnost navedenih preduzeća zavisi od cikličnih fluktuacija cena, cene su sada povoljne, malo je verovatno da će trajno biti takve
- Glavni pokretač rasta sa strane ponude su investicije, one su niske i opadaju – bez značajnog povećanja investicija nema dugoročno održivog rasta
- Glavni potencijalni pokretači rasta privrede na strani tražnje - izvoz i investicije stagniraju ili opadaju, zalihe rastu,..., kreditna aktivnost stagnira ili opada
 - državna potrošnja će opadati u naredne dve-tri godine, a privatna u ovoj, a možda i u narednoj godini
- Ako se dogodi značajniji i trajniji rast izvoza i investicija, to će biti signal da je privredni oporavak počeo – bez toga su moguća samo privremena poboljšanja

Inflacija i kurs

- Inflacija je skoro godinu dana ispod ciljnog koridora, tokom 6 meseci ostvarena je deflacija, a u jednom nulta inflacija
- Deflacija odražava recesione tendencije...ali ih povratno i produbljuje
- NBS treba da aktivnije deluju protiv deflacjijske smanjivanjem restriktivnosti monetarne politike
- Tokom prethodno godine i u januaru ove postojali su snažni pritisci ka deprecijaciji dinara:
 - dinar je tokom 2014. deprecirao 5,5%, u januaru još 2,1%
 - snažnim intervensijama NBS sprečena je veća deprecijacija
- Od februara 2015 postoje pritisci ka jačanju dinara (aprecijacija 2,9%) – NBS intervencijama sprečava veće jačanje dinara
- Intervencije na deviznom tržištu su više od sprečavanje prekomernih dnevnih oscilacija, ali je to u uslovima visoke evroizazije opravdano - ublažava se makroekonomска nestabilnost

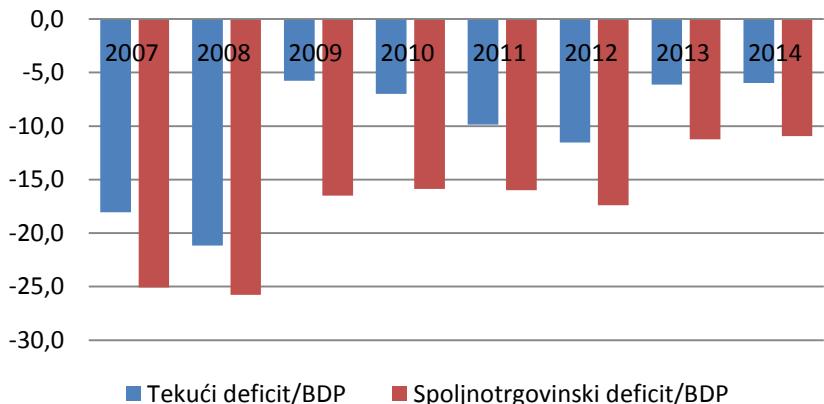
Nominalni i realni kurs RSD: EUR

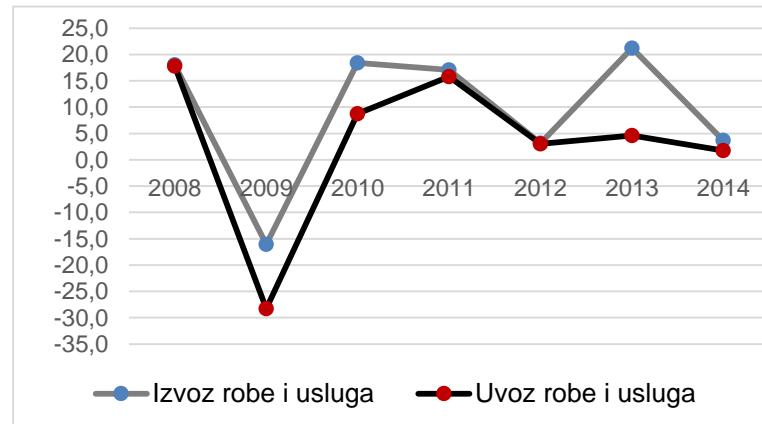
Spoljnoekonomski odnosi

- Deficit tekućeg i spoljnotrgovinskog bilansa su približno na nivou 2013. godine
 - u poslednjem kvartalu ostvareno je poboljšanje (pogoršanje u Q3 je bilo privremeno)
- Na robni deficit nepovoljno su uticale majske poplave i usporen oporavak zemalja evrozone, dok je fiskalna konsolidacija imala pozitivan uticaj
 - na rezultate snažno utiču i promene kursa USD/EUR i promene cene nafte
- U 2015 očekujemo pad trgovinskog i tekućeg deficit-a
- Strane direktnе investicije iznose oko 1,4 mlrd evra (rast oko 10%)
- Spoljni dug 26 mlrd evra (78% BDP)
 - tokom 2014. država se zadužila za oko milijadu evra, banke i preduzeća se razdužili za preko 700 miliona evra

Tekući i trgovinski deficit , % BDP

Rast izvoza i uvoza, u %

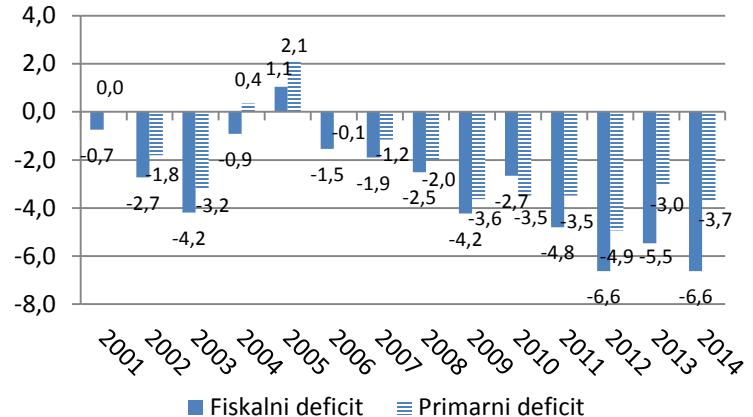
Tržište rada

- Podaci statistike o kretanjima na tržištu rada u Q4 su i dalje nekonzistentni sa ostalim makroekonomskim trendovima
 - stopa nezaposlenost i dalje značajno opada
 - neformalna zaposlenost raste mada poreski podaci ubedljivo ukazuju na smanjenje sive ekonomije
- Kada se posmatra kretanje u poslednje dve godine odudaranje podataka od opštih makroekonomskih trendova je znatno veće
 - od aprila 2012 stopa nezaposlenosti je smanjena za jednu trećinu (240 hiljada)
 - broj zaposlenih je povećan za 11,5% (240 hiljada)
 - u istom periodu BDP i potrošnja građana stagniraju
- Podaci o kretanju na tržištu rada su sumnjivi
 - stoga je važno da RZS revidira podatke o kretanjima na tržištu rada od 2008. godine i objavi nove pouzdanije podatke
 - ..., ekonomска politika se se može voditi na osnovu pogrešnih podataka
- Prosečna mesečna bruto zarada realno niža za 1,6 % u odnosu na isti kvartal prethodne godine
- Na međugodišnjem nivou najveći pad zarada je ostvaren u sektoru opšte države (obrazovanje, zdravstvo, državna uprava)
 - otklonjen je znatan deo dispariteta u odnosu na privatni sektor

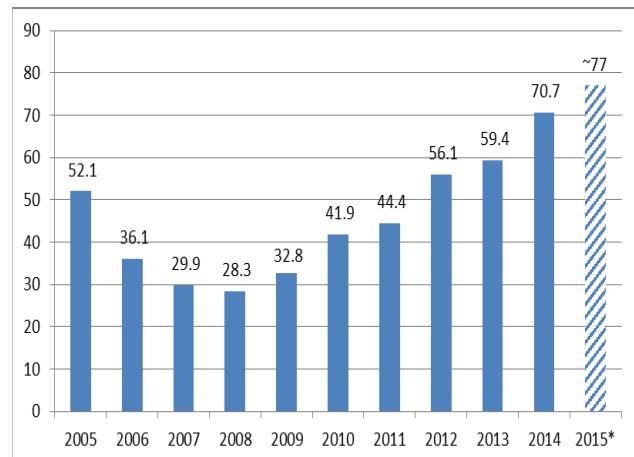
Fiskalni trendovi

- Fiskalni deficit u 2014. godini je iznosio 6,6% BDP,
 - preko 1% BDP manji od plana, ali i dalje najviši u Evropi
 - deficit je manji od plana, zbog lošeg planiranja rashoda i većih prihoda
- Fiskalni deficit bez kamata (primarni deficit) iznosio je 3,7% BDP
- Javni dug je krajem prethodne godine prešao 70% BDP,
- U prva dva meseca 2015. godine vrednost javnog duga je povećana za preko 1 mlrd evra (3% BDP) samo zbog rasta dolara prema evru

Fiskalni deficit kao procenat BDP, godišnji podaci

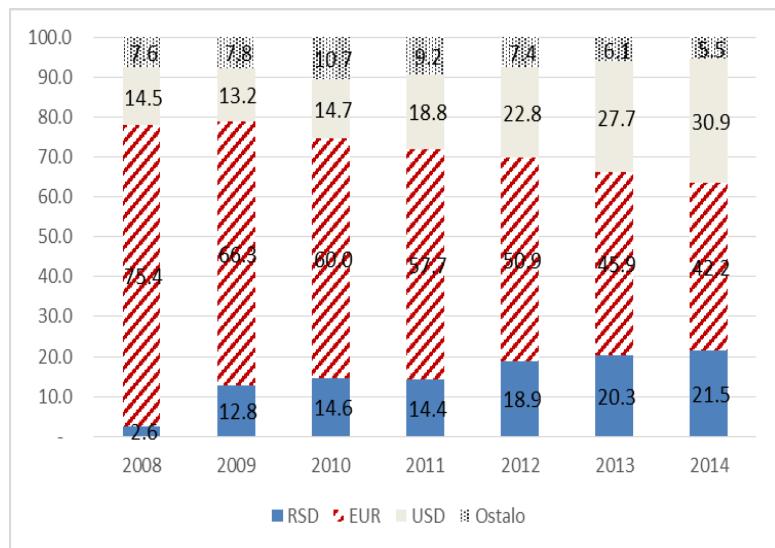
Javni dug , % BDP

Javni dug

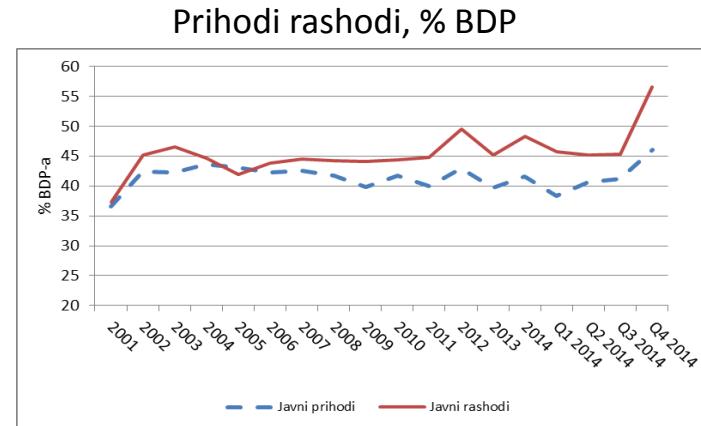
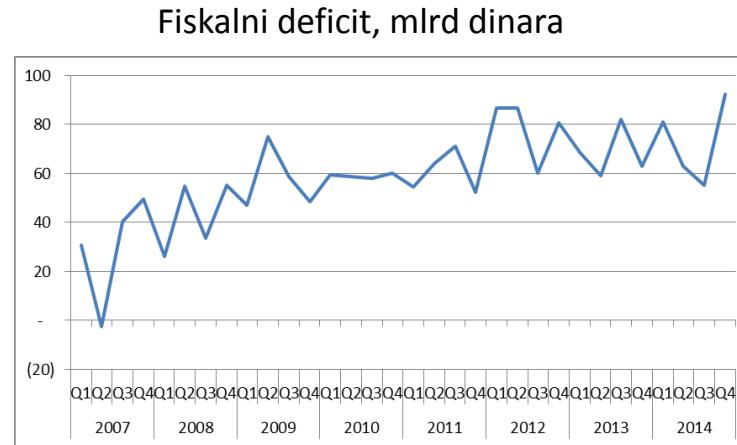
- Procenjuje se da će javni dug na kraju 2015. godine iznositi oko 77% BDP-a, a uključujući i dug lokalnih zajednica – oko 79% BDP-a.
- Zbog jačanja USD moguće je da će dug preći 80% BDP
- Dolarski dug učestvuje sa 31% u javnom dugu
 - jačanje dolara za 10% u odnosu na evro ili dinar povećava dug u evrima za blizu 800 miliona evra (oko 2% BDP)

Valutna struktura javnog duga u %

Fiskalni trendovi: kratkoročna dinamika tokom 2014

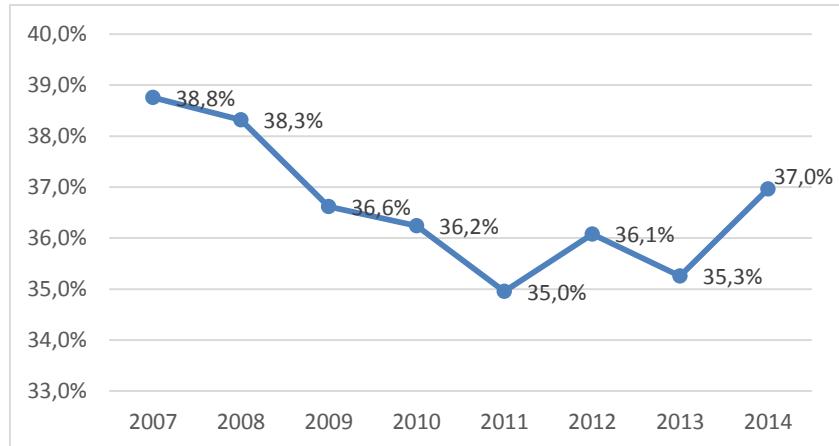
- Tokom prethodne godine fiskalni trendovi su ispoljili visoki varijabilitet
- U prvoj polovini godine kretanja su bila vrlo nepovoljna:
 - deficit je bio vrlo visok
 - prihodi su opadali zbog tolerisanje neplaćanja poreza
 - rashodi su bili visoki
- U drugoj polovini 2014. godine fiskalni trendovi su poboljšani
 - prihodi rastu, a
 - rashodi i deficit opadaju, osim u decembru

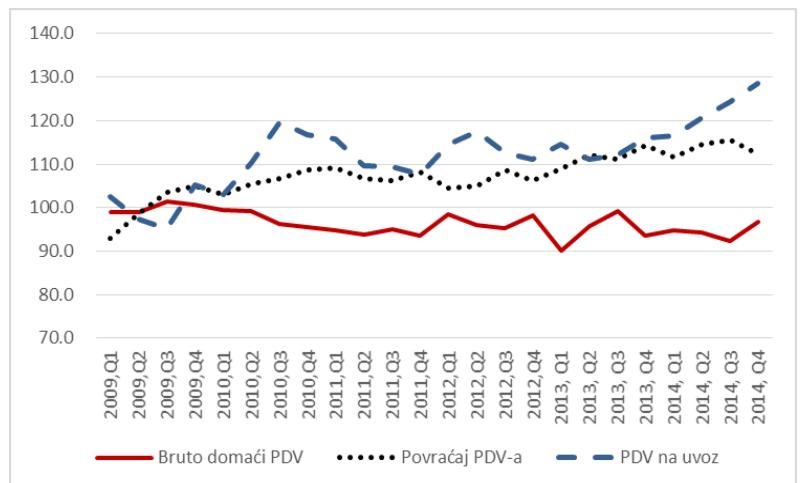
Rast poreskih prihoda i siva ekonomija

- Od sredine 2014. godine poreski prihodi rastu realno, desezonirano i kao procenat BDP
- Rast prihoda se ne može u celini objasniti promenom poreskih stopa, deprecijacijom dinara, pretvarenjem neporeskih prihoda u poreske
 - uvoz struje ne utiče na rast prihoda od PDV (MMF?, neki ekonomisti?)
- Rast poreskih prihoda je delom rezultat suzbijanja sive ekonomije (videti detaljnije Osvrt 2)
 - efekti na nivou godine iznose 15-20 mIrd dinara odnosno oko 0,5% BDP
 - neophodan je napor da se održe ostvareni rezultati
 - naplata poreza bi u naredne 2-3 godine mogla da se poveća za još 0,5% BDP)
- Suzbijanjem sive ekonomije efektuirano je ranije povećanje poreskih stopa
 - do sredine 2014 nekonzistentna politika: povećanje poreskih stopa uz tolerisanje neplaćanja poreza

Poreski prihodi %BDP

Prihodi od PDV, stalne cene

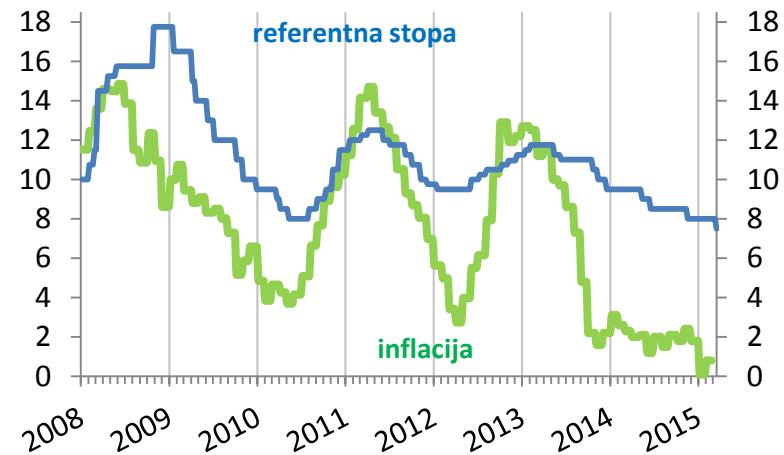
Fiskalni trendovi na početku 2015 godine

- Krajem prethodne i početkom ove godine stupile su na snagu mere koje imaju za cilj da se fiskalni deficit u ovoj godini smanji za 1,5% BDP
- Fiskalni deficit od početka 2015. godine snažno opada, kao rezultat mera fiskalne konsolidacije, suzbijanja sive ekonomije, ali i jednokratnih faktora (dividende javnih preduzeća, niske javne investicije)
- Smanjenje fiskalnog deficitu je очekivano, ali se postavlja pitanja da li je ono znatno veće od plana?
- Nakon što se isključi uticaj jednokratnih faktora, smanjenje fiskalnog deficitu se kreće nešto bolje od plana,
 - Da su dividende ravnomerne naplaćivane po mesecime, a javne investicije bila na planiranom nivou deficit bi iznosio oko 40 mlrd dinara
- Prilično je очigledno da je planirani deficit za prvi kvartal postavljen na nešto višem nivou (55 milijardi) od очekivanog (46-48 milijardi) kako bi Vlada uspešno prošla prvu kontrolu od strane MMF
- Čak i ako deficit bude nešto manji od planiranog, razlika nije velika kao što se to povremeno predstavlja javnosti od strane Vlade
 - bolje rezultate treba iskoristiti za povećanje javnih investicija (koje su niske i opadaju), a ne za odustajenje od povećanja akciza

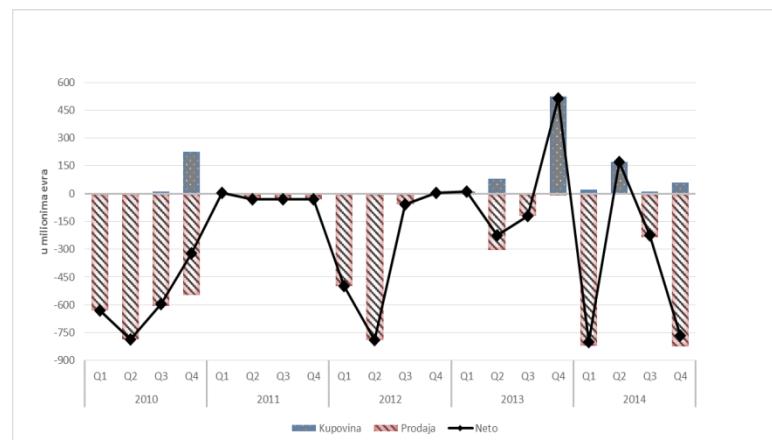
Monetarna politika

- NBS umereno i oprezno smanjuje restriktivnost monetarne politike
- Postoji prostor za snažnije smanjenja restriktivnosti monetarne politike
 - ekspanzivnija monetarna politika bi delovala antirecesiono i doprinela bi poboljšanju konkurentnosti privrede
- Tokom Q4 i u januaru NBS je intervenisala kako bi sprečila naglu deprecijaciju
- Od februara postoje pritisci za jačanje dinara
 - jačanje dinara ne bi bilo dobro za Srbiju, pogoršala bi se konkurentost, izvoz bi sporije rastao, a bez rasta izvoza nema održivog rasta BDP ni zaposlenosti
 - umereno slabljenje dinara u odnosu na evro podržava makrostabilnost, ali i rast

Kretanje referentne kamatne stope

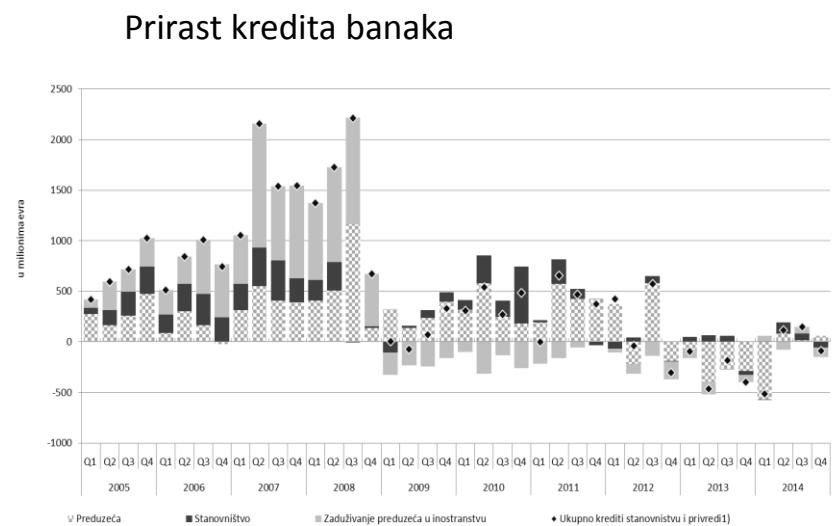
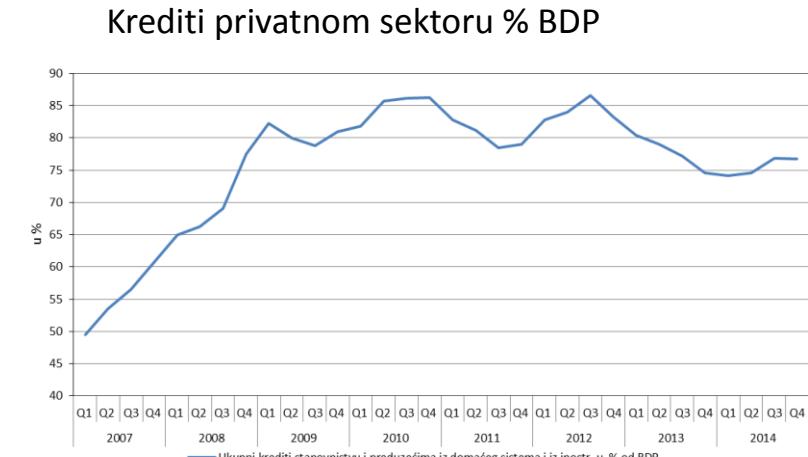

Intevencije NBS na deviznom tržištu. mil evra

Krediti banaka

- Već nekoliko godina krediti privredi opadaju
 - za poslednje tri godine realna vrednost kredita je smanjena za preko 20%
- U drugoj polovini 2014. godine krediti privredi su blago rasli, zbog programa subvencionisah kredita
- U prvoj polovini 2015. godine očekujemo pad kreditne aktivnosti banaka
 - pad kredita otežava funkcinisanje privrede i smanjuje investicije
- Dugoročno održiv rast kredita će početi kad se poboljšaju perespektive privrede, reši problem nagomilanih loših kredita, ... (o lošim kreditima više u Lupi)
 - veliki deo aranžmana sa MMF posvećen je ovoj temi
- ..., do tada je potrebno da se preduzmu podsticajne mere
 - subvencionisanih kredita više nema
 - potrebno je da NBS sa bankama ispita mogućnosti da se deo povećane likvidnosti u Evrozonu prelije na Srbiju

Ekonomска политика и реформе

- Економска политика и реформе у Србији у наредне три године су великим делом одређене споразумом са ММФ
- Супротно тврдњама критичара, споразум, осим мера фискалне консолидације, садржи велики број мера које имају за циљ да створе повољне услове за раст привреде (приватизација бивших друштвених предузећа, реструктурирање јавних предузећа, стварање услова за раст кредитова,)
- Ипак, споразум не обухвата све мере које су потребне за привредни и друштвени напредак Србије, нити му је то циљ
- Стога је потребно да Влада упоредо са споразумом
 - унапређује рада правосуђа, катастра, poreske управе, укупне администрације
 - унапреди образовање, здравство, ..., убрза изградњу инфраструктуре
- Све ове реформе су у складу са Споразумом под условом да не доведу до раста дефицита и јавног дуга

Ekonomска политика и реформе

- Потребно променити структуру фискалне консолидације (детаљније у Осврту 1):
 - смањити планирание уштеде на трошковима рада за 1 % поен БДП
 - број запослених у јавном сектору на 100 становника у Србији смањио би се са 7,2 на 6,5 (у земљама СЕЕ 7,5-8 на 100 становника)
 - трошкови рада запослених у јавном сектору би се смањили са у Србији 11,8 на 9,3% БДП (у земљама СЕЕ износе 9,8% БДП)
 - пovećati јавне инвестиције за 1 процентни поен БДП
- Повећани rashodi за трошкове рада и инвестиције, у односу на план би се надокнадили:
 - смањењем субвенција, другим уштедама, сузбијањем сиве економије
- Део прихода од продаже Telekom-а би се употребио за финансирање јавних инвестиција – повећане дефицита по основу јавних инвестиција се не би финансирало задуживањем
- Због кредитабилности Владе и ММФ корекција програма фискалне консолидације оствариле би се тек након што се znatan део уштеда реализује (број запослених смањи за 7-8%, замрзавање плате доследно примени током 2015-2016)

Ekonomска политика и реформе

- Planirano smanjenje трошкова рада је тешко оствариво, неповољно би утицало на привредни, а и економски развој
 - смањење трошкова рада за 3,5% п.п БДП (са 11,8 на 8,3 % БДП) је тешко оствариво – то није успело ни једној земљи у ЦЕЕ
 - остварење планираних уштеда подразумева да Србија има најмањи број запослених у јавном сектору у односу на број становника међу земљама Централне и Иstočne Европе
 - реално смањење плате за већину запослених у јавном сектору износило би 20% => осиромашење наставника, лекара, полицијаца, ...
 - ако би се то и остварило – погоршао би се квалитет и доступност обrazовних, здравствених, безбедносних, административних услуга, ..., посвећеност посу би опала, порасла би корупција,
 - љош функционисање јавног сектора би отежало спровођење реформи (штрајкови у основним и средњим школама, ...)

Ekonomска политика и реформе

- Субвенције се у оквиру фискалне консолидације значајно смањују у 2015. години, потом остaju на високом нивоу од 2,4% БДП
 - потребно је додатно смањење субвенција за око 1 процентни поен БДП
- Јавне инвестиције у целом периоду остaju на нивоу од око 3,5%БДП, што није у складу са
 - антирецесионом политиком - раст јавних инвестиција би могао делimično да надокнади пад текуће државне и приватне потрошње
 - плановима Владе о градњи Коридора 10 и 11, модернизацији пруга, комуналне инфраструктуре, ...

Zaključak

- Krajem prethodne i na početku ove godine ostvarena su određena poboljšanja u privredi
- Privreda se oporavlja od efekta poplava, za sada nema značajnog rasta (neto) izvoza i investicija
 - u ovoj i narednim godinama bez njihovog rasta nema ni rasta privrede jer će državna i privatna potrošnja opadati
- Fiskalni deficit se smanjuje nešto brže od plana, delom i zbog niskih investicija
 - bolje rezultate treba iskoristiti za rast javnih investicija
- Vlada bi osim mera dogovorenih sa MMF trebalo da realizuje šire reforme i pojača antirecesione mere
 - u perspektivi bi bilo dobro da se preispita struktura fiskalne konsolidacije: povećanje javnih investicija, smanjenje ušteda na troškovima rada i smanjenje subvencija

Hvala na pažnji!

Uticaj socio-ekonomskih faktora i rezultata učenika na PISA testovima

Mladen Stamenković, Ekonomski
fakultet

Obrazovanje, rast i jednake šanse

- Ljudski kapital predstavlja ključnu determinantu privrednog rasta,
 - presudan je kvalitet obrazovanja, a ne broj godina obrazovanja, procenat ljudi sa visokim obrazovanjem
 - nekvaliteno obrazovanje predstavlja oblik rasipanja resursa (porodica i društvo gube novac i vreme)
- Važna je podjednaka dostupnost obrazovanja za decu iz svih društvenih slojeva
 - To je uslov za društvenu mobilnost,
 - Sa stanovništa efikasnosti je važno da sposobni učenici mogu da steknu najbolje obrazovanje bez obzira na socijalni položaj porodice

Ciljevi, značaj i koncept PISA testova

- PISA (Programme for International Student Assessment) predstavlja najveće istraživanje u oblasti obrazovanja
- Fokus nije na poznavanju činjenica već na proveri sposobnosti da rezonuju, analiziraju i kreiraju ideje
- Testiraju se đaci sa 15 godina
- Tri testirane oblasti – matematika, čitalačka pismenost i prirodne nauke
- PISA 2012 studija donosi novo testiranje – rešavanje problemskih situacija

Pozicija Srbije na dosadašnjim testovima

- Rezultati se saopštavaju na skali sa aritmetičkom sredinom 500 i standardnom devijacijom 100
- 40 poena na PISA skali odgovara jednoj godini učenja u školi
- Srbija u donjoj polovini evropskih zemalja
- Bolji smo od Crne Gore i Albanije, Bugarske i Rumunije
- U istom nivou sa postignućima Turske, Kipra i Grčke

Pozicija Srbije na dosadašnjim testovima II

	Matematika	Čitanje	Prirodne nauke
Srbija	449	446	445
Hrvatska	471	485	491
Crna Gora	410	422	410
Bugarska	439	436	446
Slovenija	501	481	514
Finska	519	524	545

Funkcionalna nepismenost

- “Funkcionalno nepismena osoba je ona osoba koja nije u stanju da svoje znanje upotrebi radi unapređenja svoje zajednice ili grupe, kao i za dalje lično unapređenje svojih sposobnosti.”
- Funkcionalna pismenost se meri pomoću nivoa postignuća definisanih PISA skalom
- Šest nivoa postignuća – učenici koji se nalaze ispod drugog nivoa su funkcionalno nepismeni

Funkcionalna nepismenost II

	Matematika	Čitanje	Prirodne nauke
Srbija	38,9	33,1	35
Hrvatska	29,9	18,7	17,3
Crna Gora	56,6	43,3	50,7
Bugarska	43,8	39,4	36,9
Slovenija	20,1	21,1	12,9
Finska	12,3	11,3	7,7

Socio-ekonomski status i postignuća

	1. kvartil	2. kvartil	3. kvartil	4. kvartil
Funk. nepismenih	54,5%	44,3%	36,3%	23,5%
Viši nivoi postignuća	6,8%	9,5%	12,0%	23,7%
Uspeh – matematika	408	433	445	485
Uspeh – čitanje	413	434	444	478
Uspeh – nauka	414	435	443	481

- Svi učenici su na svrstani u četiri grupe (kvartila), u prvoj najsromašniji u četvrtoj najbogatiji
- Preko dva puta više funkcionalno nepismene dece nalazi se u prvom kvartilu u odnosu na četvrti
 - Procentualna razlika još drastičnija kada govorimo o kvalitetnijim đacima
- Razlika od 77 poena između najsromašnije i najbogatije četvrtine učenika u postignućima iz matematike

Povezanost obrazovnih profila i postignuća

- Funkcionalno nepismeni učenici po obrazovnim profiliima

	Najniži SES	Nizak SES	Visok SES	Najviši SES
Gimanzije	24,5	16,7	14,8	9,8
Tehničke	54,4	47,7	47,0	40,7
Zanatsko-tehn.	76,3	71,3	59,0	62,8
Medicinske	27,2	27,2	23,3	22,9
Ekonomске	49,8	40,7	39,9	28,7
Poljoprivredne	70,9	74,8	56,6	54,8
Umetničke	40,5	35,3	28,6	20,0

Povezanost obrazovnih profila i postignuća

- Nadareni učenici po obrazovnim profiliima

	Najniži SES	Nizak SES	Visok SES	Najviši SES
Gimanzije	22,6	27,6	24,2	38,7
Tehničke	6,3	6,2	7,5	10,1
Zanatsko-tehn.	1,4	0,7	1,9	0,0
Medicinske	18,4	13,0	13,2	21,2
Ekonomске	5,2	10,6	10,3	13,9
Poljoprivredne	0,4	0,0	2,5	1,6
Umetničke	10,8	5,9	14,3	19,4

Stanje u srpskom obrazovanju - pregled

- Najveći broj učenika u Srbiji nalazi se na prvom i drugom nivou postignuća na PISA skali
- Ovaj podatak jasno ukazuje da je naš sistem i dalje baziran na reprodukciji a ne na upotrebi stečenih znanja
- Socio-ekonomski status ima značajan uticaj na učenička postignuća i u Srbiji
 - Siromašni učenici ostvaruju slabije rezultate i pohađaju slabije škole, samim tim smanjuje se društvena mobilnost,
- Gimnazije predstavljaju najbolji srednjoškolski profil u Srbiji
- Srbija ne učestvuje u PISA 2015 ciklusu

Šta učiniti?

- Izgradnja obrazovnog sistema koji podstiče razmišljanje, umesto repodukovanje
 - proveravanje svih škola i nastavnika testovima sličnim PISA
 - bolja obučenost nastavnika, nagrađivanja nastavnika i škola prema rezultatima
- Podsticaji (u vidu stipendija, npr.) za đake sa nižim SES statusom da upišu gimnazije
- Smanjenje potreba za privatnim časovima, koji nisu dostupni siromašnima
 - aktivirati dopunsku i dodatnu nastavu
- Da li će se Srbija učestovati u PISA ciklusu 2018 biće jasan signal koliki značaj aktuelna Vlada Republike Srbije daje obrazovanju.

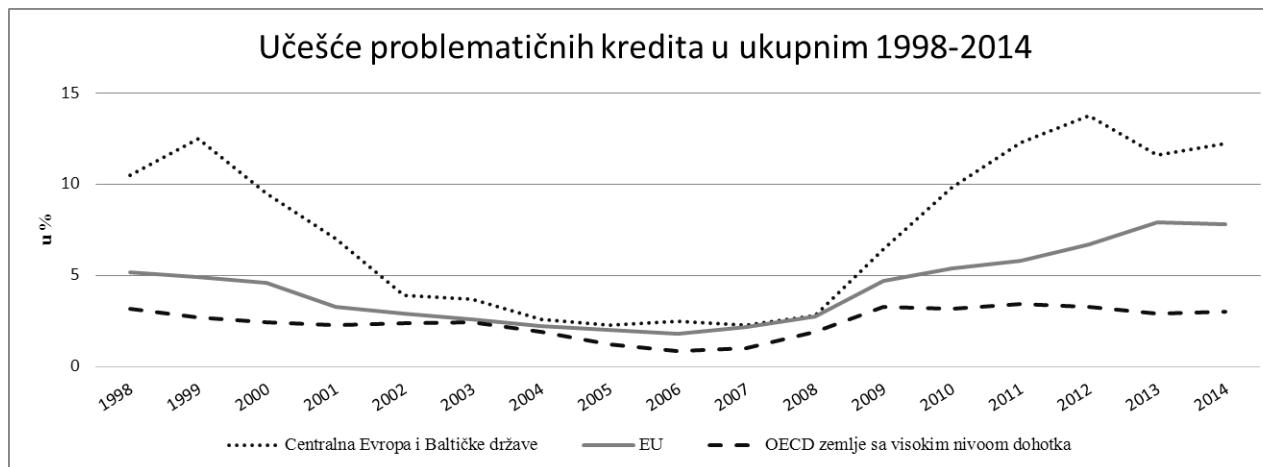
PROBLEMATIČNI KREDITI: DETERMINANTE RASTA I MOGUĆA REŠENJA

Tanasković Svetozar

Jandrić Maja

Regionalni trendovi (1)

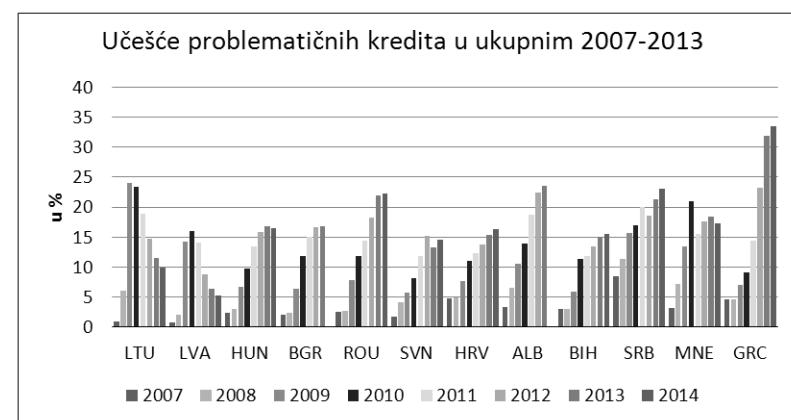
- Nakon izbijanja svetske finansijske krize 2007-2008. rast problematičnih kredita zabeležen je u većini svetskih privreda, ali sa bitnim razlikama između pojedinih grupa zemalja
- Rast učešća u zemljama Centralne, Istočne i Jugoistočne Europe između 2007. i 2013: sa 3,3% na 14,1%, dok se u Evrozoni u istom periodu učešće povećalo sa 2% na 6,4%

Regionalni trendovi (2)

- Prema učešću loših kredita Srbija se 2013. godine, uz Grčku, Albaniju i Rumuniju, nalazi u samom vrhu među zemljama Centralne i Istočne Evrope. Specifičnost Srbije u odnosu na druge zemlje je u tome što je ona pred krizu (2007-2008. godine) imala najveće učešće loših kredita u ukupnim kreditima u okviru posmatrane grupe zemalja
- Kriza je samo dodatno produbila problem loših kredita i ukazala na neodrživost kreditnog rasta koji je prethodio krizi

Nivo/ Rast	Srednji nivo	Umereno visok nivo	Visok nivo
Mali rast	Estonija Poljska Česka Slovačka	BJRM	
Srednji rast		Bosna i Hercegovina Hrvatska Madarska Slovenija	Litvanija Srbija
Veliki rast		Letonija	Rumunija Albanija Crna Gora Grčka Bugarska

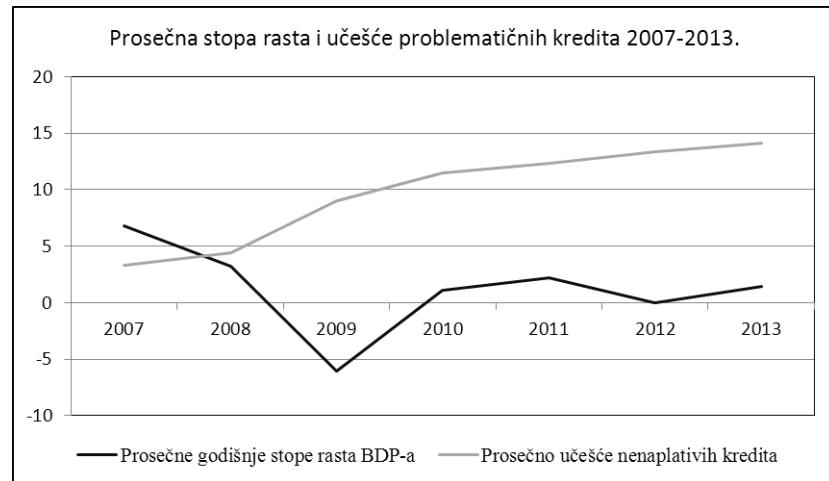

Determinante problematičnih kredita

(1)

1. Privredni rast

- Potvrđena je jaka zavisnost problematičnih kredita od kretanja BDP-a, naročito u kriznim periodima.
- Dodatni problem predstavlja prisustvo tzv. povratnog efekta (problematični krediti → privreda)

2. Rast kamatne stopa:

- Dodatno povećava učešće nenaplativih kredita.

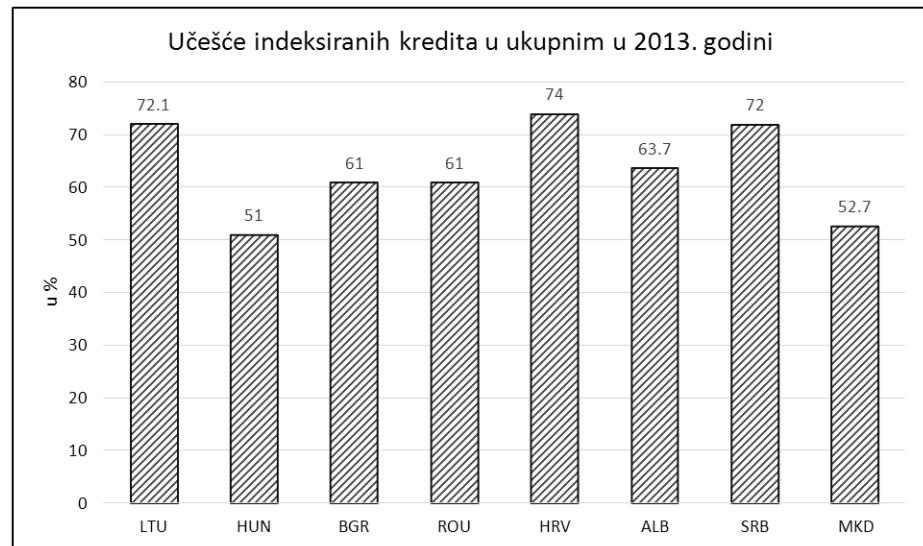
Determinante problematičnih kredita (2)

3. Devizni kurs:

- Deprecijacija domaće valute može da ima izrazito negativan uticaj na učešće loših kredita.

4. Učešće indeksiranih kredita

- U velikoj meri određuje jačinu uticaja deprecijacije na učešće loših kredita.

Determinante problematičnih kredita

(3)

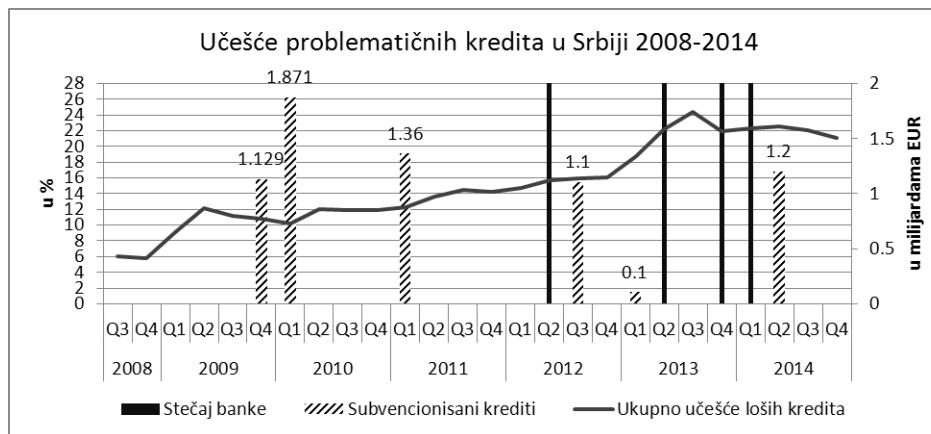
- U slučaju Srbije, u periodu 2009-2014. sve makroekonomске varijable su doprinosile porastu učešća problematičnih kredita ali je rast problematičnih započet i pre samog izbijanja krize
- Jedan od problema je i kreditna ekspanzija koja je u periodu od 2003-2008. nošena je ne samo dobrim performansama i kredibilnim planovima klijenata i indicijama pozitivnog privrednog rasta, već i jakom borbom novoformiranih banaka za što većim tržišnim učešćem.
- Prilikom istraživanja determinanti rasta problematičnih kredita pored makroekomskih faktora utvrđen uticaj i faktora kvaliteta institucija
 - razvijenost finansijskog tržišta
 - kvalitet finansijskog nadzora i kontrole
 - nezavisnost i efikasnost sudstva

Iskustva iz međunarodne prakse – dva osnovna pristupa

- Prvi model se **oslanja na finansijsku pomoć države koja osnivanjem posebne banke ili agencije vrši otkup nenaplativih kredita** i na taj način uklanja “toksičnu” aktivu iz bilansa bankarskog sektora. Pored problema moralnog hazarda koji se javlja u bankarskom sektoru, manje ovog pristupa je u tome što teret rešavanja problema pada na račun poreskih obveznika, usled čega ovaj model često nije opcija za zemlje sa problemima i u javnim finansijama.
- Drugi model se zasniva na **kreiranju uslova da banke samostalno ili u saradnji sa drugim finansijskim institucijama reše problem** putem restrukturiranja dugova, otpisa u slučaju stečaja preduzeća ili prodajom nenaplativih kredita trećim licima. Za uspeh ovog pristupa bitno je povećati efikasnost sudova u rešavanju stečajnih postupaka i uvesti sistem poreskih podsticaja za otpis nenaplativih kredita. Pošto zahteva koordinisane napore države na više frontova, manje je uspešan po pitanju smanjivanja učešća problematičnih kredita.

Dosadašnje mere i moguća rešenja za Srbiju (1)

- Krajem 2009. godine država uvodi program subvencionisanih kredita. U tu svrhu iz budžeta je izdvajano u zavisnosti od godine od 55 do 94 miliona evra sa izuzetkom 2013. godine kada je su subvencije kamatnih stopa na kredite iznosile samo 5 miliona evra
- Promena Odluke od klasifikaciji bilansne aktive i vanbilansnih stavki iz decembra 2012: procena kreditne sposobnosti klijenta i nivoa kreditne zaduženosti u potpunosti preneta na svaku pojedinačnu banku. Omogućeno je da se problematična potraživanja ustupaju i pravnim licima koja ne moraju imati sedište poslovanja u Srbiji, niti se moraju baviti pretežno finansijskom delatnošću.

Dosadašnje mere i moguća rešenja za Srbiju (2)

- U periodu 2012-2014. četiri domaće banke su izgubile dozvolu za rad: Agrobanka (kasnije Nova Agrobanka), Razvojna banka Vojvodine, Privredna banka Beograd, Univerzal banka Beograd.
- Ukupan iznos sredstava koja je država iskoristila za garantovanje depozita i dokapitalizaciju Banke Poštanske štedionice dostigao je iznos od 1,75% BDP-a.
- Jedan od rezultata pregovora sa MMF-om - niz novih propisa i mera koji se odnose na regulatorne i kontrolne mehanizme.
- Predviđeno i definisanje zakonskog okvira za osnivanje banke za posebne namene koju može osnovati Republika Srbija - rešenje je slično primerima iz međunarodne prakse, ali usled činjenice da kreira veliki trošak po javne finansije u našem slučaju ovo je gotovo neupotrebljiva opcija.
- Sa stanovišta javnih finansija bolja mera je uvođenje novog mehanizma za restrukturiranje duga van suda, kao i ubrzanje i pojednostavljenje sudske postupaka kada dužnik objavi stečaj. Poželjne su i izmene u poreskom tretmanu i razvoj tržišta za kupovinu nenaplativih dugova – nije sigurno da li će biti dovoljno.
- Ključno: privredni rast, dobar nadzor i nemešanje interesa struktura vlasti u donošenje odluka u bankama